

Dr Vladimir MEDOVIĆ*

UDK: 341.217.02(4-672EU:497.11)

UDK: 331.101.21(=861)(4-672EU)

str. 39-49.

Izvorni naučni rad

SPORAZUM O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU Zabrana diskriminacije srpskih državljana u državama članicama EZ

Abstract

U ovom članku autor obrađuje pitanja koja se odnose na tumačenje i primenu odredbi Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica, njihovih država članica i Srbije o zabrani diskriminacije srpskih državljana u državama članicama u pogledu uslova rada, zarada i otkaza. S tim u vezi data je analiza dve odluke Suda pravde o tumačenju istovetnih odredbi sadržanih u Evropskih sporazumima sa Poljskom i Slovačkom. U analiziranim odlukama Sud pravde je dao ovim odredbama Evropskih sporazuma isto značenje koje imaju korespondentne odredbe o zabrani diskriminacije iz Ugovora o osnivanju EZ. Time su državljeni "pridruženih" država praktično izjednačeni u pogledu uslova rada, zarada i otkaza sa državljanima država članicama. To znači da će nakon stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju srpski državljeni u ovom segmentu imati isti tretman koji uživaju državljeni država članica na osnovu Ugovora o osnivanju EZ.

Ključne reči: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, zabrana diskriminacije, Evropski sporazumi, tumačenje međunarodnih sporazuma.

* Viši naučni saradnik.

UVOD

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) koji je Srbija potpisala sa Evropskim zajednicama (Evropska zajednica i Evropska zajednica za atomsku energiju) i njihovim državama članicama predviđa uspostavljanje posebnih, privilegovanih odnosa između strana ugovornica. Poput svakog drugog međunarodnog sporazuma, SSP uspostavlja prava i obaveze za ugovorne strane. Međutim, neke odredbe ovog sporazuma se direktno tiču pojedinaca i podesne su da stvaraju prava i obaveze koje su nacionalni sudovi država članica Evropskih zajednica dužni da štite.¹ Među ostalima, SSP sadrži odredbe o zabrani diskriminacije srpskih državljana koji su zaposleni u državama članicama Evropskih zajednica.² Zanimljivo je da su odredbe o zabrani diskriminacije smeštene u poglavlje sporazuma koje se odnosi na slobodu kretanja radnika, mada je njihovo dejstvo ograničeno na radnike koji imaju legalan boravak na teritoriji Evropske zajednice. Sporazumom je predviđeno da će, pod uslovima i modalitetima primenjivim u svakoj državi članici, srpski državljani koji su zakonito zaposleni u državama članicama uživati status slobodan od svake diskriminacije po osnovu nacionalnosti u pogledu uslova rada, zarade ili otkaza u odnosu na državljane država članica. Zabrana diskriminacije odnosi se i na članove njihovih porodica, supružnike i decu, koji legalno borave na teritoriji država članica. Ova lica imaju slobodan pristup tržištu rada u državi članici u kojoj je njihov supružnik ili roditelj zakonito zaposlen za sve vreme trajanja dozvole za rad.

Postavlja se pitanje kakav je domašaj citiranih odredbi SSP-a u praksi. Da li će one biti tumačene na isti način kao odgovarajuće odredbe Ugovora o osnivanju EZ koje zabranjuju svaku diskriminaciju po osnovu nacionalnosti, direktnu ili indirektnu, ili će, shodno načelu postavljenom u predmetu *Polydor*, njihovo dejstvo zavisti od posebne svrhe i predmeta SSP-a.³ U tom pogledu značajnu pomoć pružaju presude Suda pravde EZ o tumačenju identičnih odredbi o zabrani diskriminacije koje sadržane su u Evropskim sporazumima sa državama Istočne i Centralne Evrope. Sud

¹ Pod pojmom "pojedinci" podrazumevaju se fizička i pravna lica, uključujući i državljane Srbije.

² Član 49. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

³ Predmet 270/80, *Polydor Ltd. and RSO Records Inc v. Harlequin Record Shops Ltd. and Simons Records Ltd* (1982) ECR 329.

pravde je u dva navrata bio pozvan da odlučuje konkretnim pitanjima vezanim za tumačenje i primenu ovih odredbi u sporovima vođenim pred nacionalnim sudovima država članica.

1. Predmet *Pokrzeptowicz-Meyer*

U predmetu *Pokrzeptowicz-Meyer* Sud pravde je razmatrao pitanje vezano za diskriminaciju poljskih državljana u pogledu trajanja ugovora o radu.⁴ Gospođa *Pokrzeptowicz-Meyer*, koja je poljska državljanica, živi u SR Nemačkoj od polovine 1992. godine. Na osnovu ugovora o radu sa pokrajinom Severnom Vestfalijom zaključenim 5.10.1992. godine ona je angažovana kao nastavnik sa posebnim dužnostima na radno mesto asistenta za poljski jezik na Univerzitetu u Bilefeldu. Ugovor o radu je, u skladu sa važećim nemačkim propisima, zaključen na određeno vreme, počev od 8.10.1992. do 30. 9.1996. godine, s obzirom da su se njene obaveze odnosile uglavnom na predavanje stranog jezika. Gospođa *Pokrzeptowicz-Meyer* je januara 1996. godine podnela tužbu Sudu za radne odnose u Bilefeldu kojom je tražila da njen ugovor o radu ne bude okončan 30.9.1996. godine, već da se smatra ugovorom o radu na neodređeno vreme. U svojoj tužbi ona je navela da odredbe nemačkog zakona kojima se ograničava trajanje ugovora o radu ne mogu biti primenjene zbog njihovog diskriminatornog karaktera prema poljskim državljanima. S tim u vezi tužilja se pozvala na odredbe iz člana 37. Evropskog sporazuma sa Poljskom koji je stupio na snagu 1994. godine. Odredba na koju se tužilja pozvala izričito je zabranjivala diskriminaciju poljskih državljana u pogledu uslova zapošljavanja u odnosu na nemačke radnike. Tužena pokrajina Severna Vestfalija se protivila tužbi smatrajući da je ograničeno trajanje ugovora o radu zasnovano na postojećim nemačkim propisima. Posle sprovedenog postupka nemački sud je odbio tužbu kao neosnovanu. Protiv te presude gospođa *Pokrzeptowicz-Meyer* je podnela žalbu Višem sudu za radne odnose, koji je odlučio da prekine postupak i da u skladu sa postupkom za rešavanje prethodnog pitanja, zatraži mišljenje Suda pravde EZ u pogledu dejstva člana 37. Evropskog sporazuma. S tim u vezi, Nemački sud je postavio dva pitanja:

⁴ Predmet C-162/00, *Land Nordrhein-Westfalen v. Beata Pokrzeptowicz-Meyer* (2002) ECR I-1049.

Da li član 37. stav 1. Evropskog sporazuma između Evropskih zajednica i njihovih država članica i Poljske zabranjuje primenu na poljske državljane nacionalnog zakona prema kojem mesto asistenta za strane jezike može biti popunjeno na osnovu ugovora o radu na određeno vreme kada za ostalo nastavno osoblje zaključenje takvih ugovora mora biti u svakom konkretnom slučaju opravdano posebnim razlozima?

U slučaju da Sud pravde da potvrđan odgovor na prvo pitanje: da li član 37. stav 1. Evropskog sporazuma takođe zabranjuje primenu nacionalnog zakona kada je ugovor o radu na određeno vreme zaključen pre početka važenja Evropskog sporazuma a ističe posle njegovog stupanja na snagu?

U suštini, prvo pitanje se odnosilo na mogućnost direktnog dejstva člana 37. stav 1. Evropskog sporazuma i utvrđivanje njegovog pravog značenja. Sud pravde je prvo podsetio da odredbe međunarodnog sporazuma mogu imati direktno dejstvo kada uzimajući u obzir značenje, svrhu i prirodu sporazuma, sadrže jasnu i preciznu obavezu čija primena ili dejstvo ne zahteva donošenje bilo kakve naknadne mere. Kako bi dao odgovor na ovo pitanje Sud pravde je prvo razmotrio značenje člana 37. stav 1. Evropskog sporazuma. Po mišljenju Suda pravde, odredba predmetnog člana postavlja na jasan, precizan i безусловan način obavezu zabrane diskriminacije poljskih državljana u pogledu uslova zaposlenja, zarade i otkaza u odnosu na državljane država članica. Zabrana diskriminacije se odnosi na poljske državljane koji su prethodno dobili dozvolu za boravak u državi članici i legalno su u njoj zaposleni. Prema tome, pravilo o jednakom tretmanu postavlja jasnu obavezu i pojedinci se mogu pozivati na njega kako bi otklonili primenu diskriminatornih propisa država članica. Takvo tumačenje člana 37. ne može biti dovedeno u pitanju navodima pokrajine Sevetne Vestfalije da njegove odredbe nisu безусловne jer upućuju na primenu uslova i modaliteta u svakoj državi članici. Države članice ne mogu tumačiti odredbe ovog člana na način koji bi im omogućio da uslove načelo zabrane diskriminacije ili da ga podvrgnu diskrecionim ograničenjima. Time bi se načelo zabrane diskriminacije lišilo svake svrhe i praktičnog značaja. Osim toga, na direktno dejstvo odredbi o zabrani diskriminacije upućuje i analiza svrhe i prorode sporazuma čiji su one sastavni deo. Svrha sporazuma sa Poljskom je promovisanje i ekspanzija trgovine i harmoničnih ekonomskih odnosa između ugovornih strana radi podsticanja dinamičnog ekonomskog razvoja i prosperiteta Poljske, sa krajnjim ciljem stvaranja uslova za njeno pristupanje Zajednici. Činjenica

da sporazum predviđa asimetrične obaveze između ugovornih strana, u cilju ekonomskog razvoja Poljske, ne predstavlja prepreku za direktno dejstvo njegovih odredbi. Takvu prepreku ne predstavlja ni član 58. stav 1. Evropskog sporazuma koji ovlašćuje države članice da, poštujući ograničenja postavljena Sporazumom, primene svoje nacionalne propise koji se odnose na ulazak, boravak, zaposlenje i uslove rada poljskih državljana. Pomenuti član se ne odnosi na primenu odredbi o slobodi kretanja radnika i njegova svrha nije da uslovi ili ograniči primenu ili dejstvo načela o zabrani diskriminacije donošenjem dodatnih nacionalnih mera. Na kraju, Sud pravde je konstatovao da primena člana 37. stav 1. Sporazuma ne zavisi od donošenja posebnih odluka Saveta za pridruživanje kojim bi se odredili modaliteti za njegovu primenu. Imajući u vidu sve to u vidu Sud pravde je zaključio da član 37 stav 1. Evropskog sporazuma proizvodi direktno dejstvo i da se poljski državljani mogu pozivati na njega pred sudovima država članica.

Pošto je utvrdio da je član 37. stav 1. podesan da za direktno dejstvo, Sud pravde je prešao na utvrđivanje pravog značenja njegovih odredbi. Gospođa Pokrzeptowicz-Meyer je tvrdila da pomenuti član treba tumačiti na isti način kao i odredbe člana 48. stav 2. Ugovora o osnivanju EZ (sada član 39. stav 2.) koje zabranjuju svaku diskriminaciju radnika država članica po osnovu državljanstva u pogledu zapošljavanja, nagrađivanja i ostalih uslova rada. U tom smislu gospođa Pokrzeptowicz-Meyer se pozvala na presudu u predmetu *Spotti* u kojoj je Sud pravde zauzeo stav da član 48. stav 2. Ugovora zabranjuje primenu nacionalnih propisa koji predviđaju da mesto asistenta za strane jezike mora ili može biti predmet ugovora o radu na određeno vreme, dok za osalo nastavno osoblje zaključivanje takvih ugovora mora biti opravdano posebnim, objektivnim, okolnostima. Pri tome je Sud pravde imao u vidu da su velika većina asistenata za strane jezika inostrani državljani i da bi razlika u tretmanu između njih i ostalog nastavnog osoblja stavila ove prve u neravnopravan položaj i samim tim predstavljala indirektnu diskriminaciju koja je zabranjena članom 48. stav 2. Ugovora, osim kada to opravdavaju posebni razlozi. Prilikom razmatranja ovog argumenta Sud pravde je podsetio da sama sličnost u formulaciji odredbi međunarodnog sporazuma i odredbi Ugovora o osnivanju EZ nije dovoljna da bi odredbe međunarodnog sporazuma bile tumačene na isti način kao i odredbe Ugovora. Kakvo će tumačenje dobiti slične ili identične odredbe međunarodnog sporazuma zavisi, između ostalog, od svrhe svake pojedine odredbe i njenog konteksta. Upo-

ređivanje ciljeva međunarodnog sporazuma i ciljeva Ugovora o osnivanju EZ takođe je od velikog značaja kod odlučivanja o ovom pitanju. Zanimljivo je da se Sud pravde u ovom predmetu nije upustio u analizu ciljeva Evropskog sporazuma. Umesto toga Sud pravde je samo konstatovao ne postoje prepreke zbog kojih predmetnim odredbama Evropskog sporazuma ne bi trebalo dati isto tumačenje kao odredbama Ugovora o osnivanju EZ u predmetu *Spotti*. Takav stav Sud pravde može se objasniti činjenicom da član 37. stav 1. Evropskog sporazuma i ne predviđa slobodu kretanja za poljske radnika unutar Zajednice, već je ograničen samo na one radnike koji su već legalno zaposleni u njenim državama članicama. U takvim okolnostima pravo na jednak tretman u pogledu uslova zaposlenja iz člana 37. stav 1. Evropskog sporazuma ima isti svrhu kao i slična odredba iz člana 48. stav 2. Ugovora o osnivanju EZ. Iz ciljeva samog Evropskog sporazuma, kojim se želi stvoriti okvir za progresivnu integraciju Poljske u Evropsku zajednicu, proizilazi da se zabrana svake diskriminacije protiv poljskih državljana po osnovu državljanstva odnosi kako na direktnu tako i indirektnu diskriminaciju. Osim toga, ne postoje nikakvi objektivni razlozi koji bi opravdavali primenu osporenog nacionalnog propisa i različit tretman nemačkih i poljskih državljana u pogledu uslova zapošljavanja. Shodno tome, Sud pravde je zauzeo stav da član 37. stav 1. Evropskog sporazuma zabranjuje primenu odredbi nacionalnog prava kojima se pristup radnom mestu asistenta za strane jezik uslovljava zaključivanjem ugovora o radu na određeno vreme.

Drugo pitanje nemačkog suda odnosilo se na primenu člana 37. stav 1. Evropskog sporazuma na ugovore o radu na određeno vreme koji su zaključeni pre njegovog stupanja na snagu, a ističu posle tog momenta. Naime, Evropski sporazum je stupio na snagu 1994. godine, a ugovor o radu je zaključen 1992. godine i isticao je 1996. godine. Sud pravde je prvo konstatovao da Evropski sporazum ne sadrži prelazne odredbe koje se odnose na primenu pravila o slobodi kretanja radnika. Zbog toga pitanje vremenskog važenja člana 37. stav 1. Evropskog sporazuma mora biti određeno analognom primenom stavova Suda pravde koji se odnose na vremensko važenje komunitarnih propisa. U skladu sa odlukama Suda pravde, načela pravne sigurnosti i zaštite legitimnih očekivanja nalazu da materijalna pravila komunitarnog prava moraju biti tumačena tako da se primenjuju na situacije koje su postojale pre njihovog stupanja na snagu samo ako to jasno proizilazi iz njihovih formulacija, ciljeva ili opšteg konteksta konkretnog propisa. Iz odluka Suda pravde takođe proizilazi da

su nova pravila odmah primenjiva na situacije koje su nastale pod ranijim pravilima. Da bi se dao odgovor na drugo pitanje potrebno je odrediti da li se u konkretnom slučaju radi o situaciji retroaktivne primene Evropskog sporazuma na odnose koja su nastali pre njegovog zaključenja, ili je reč o situaciji u kojoj se Evropski sporazum, po njegovom stupanju na snagu, ima odmah primeniti na postojeće pravne odnose. Po mišljenju Suda pravde, dejstvo ugovora o radu na određeno vreme se ne iscrpljuje momentom njegovog zaključenja, već taj ugovor nastavlja da proizvodi pravno dejstvo tokom celokupnog njegovog trajanja. Samim tim, primena novog pravnog pravila, kakvo je ono sadržano u članu 37. stav 1. Evropskog sporazuma, ne može biti smatrano retroaktivnom primenom propisa. Zauzimajući takvo stanovište Sud pravde je odbio argumente tuženog da bi, u skladu sa načelom pravne sigurnosti i zaštite legitimnih očekivanja, prilikom odlučivanja o zakonitosti klauzule kojom se ograničava važenje ugovora o radu trebalo uzeti u obzir samo one propise i činjenice koje su postojale u vreme zaključenja ugovora. Sasvim suprotno, Sud pravde je zaključio da je novo pravilo o zabrani diskriminacije u pogledu uslova zapošljavanja, sadržano u članu 37. stav 1. Evropskog sporazuma, po svojoj prirodi odmah primenjivo na sve radnike poljske državljanke legalno zaposlene u državama članicama posle stupanja sporazuma na snagu. Pri tome nije od značaja da li je ugovor o radu zaključen pre ili posle stupanja sporazuma na snagu.

2. Predmet *Kolpak*

U predmetu *Kolpak* Sud pravde je razmatrao status slovačkih profesionalnih sportista u nemačkim sportskim klubovima.⁵ Gospodin Kolpak, slovački državljanin, zaključio je 2000. godine profesionalni ugovor sa rukomentim klubom koji je igrao u drugoj nemačkoj ligi. Ugovor je zaključen na period od juna 2000. do juna 2003. godine. Za ishod spora je takođe bitno da je gospodin Kolpak posedovao urednu dozvolu za boravak u Nemačkoj. Nemački rukomentalni savez, koji organizuje ligaške i kup utakmice, izdao je gospodinu Kolpaku igračku licencu sa oznakom A zbog činjenice da je on slovački državljanin. Gospodin Kolpak je protiv ove odluke nemačkog rukometnog saveza podneo tužbu Regionalnom sudu u Dortmundu zahtevajući da mu se dodeli licenca bez oznake da je

⁵ Predmet C-438/00, *Deutscher Handballbund eV v. Maros Kolpak*, (2003) ECR I-4135.

državljanin države nečlanice Evropskih zajednica. U tužbi sudu gospodin Kolpak je naveo da je Slovačka jedna od država nečlanica čiji državljani mogu nastupati u nemačkoj ligi bez ograničenja, pod istim uslovima kao nemački igrači i igrači iz država članica Evropskih zajednica. Svoje tvrdnje gospodin Kolpak je zasnovao na načelu zabrane diskriminacije koje proizilazi iz odredbi Evropskog sporazuma sa Slovačkom. Regionalni sud u Dortmundu je usvojio tužbu i obavezao nemački rukometni savez da gospodinu Kolpaku izda licencu bez oznake da je državljani države nečlanice. Nemački rukometni savez se žalio na ovu presudu Višem regionalnom sudu. S obzirom da je rešenje spora zavisilo od tumačenja Evropskog sporazuma sa Slovačkom, drugostepeni sud je odlučio da prekine postupak i uputi Sudu pravde sledeće pitanje: da li član 38. stav 1. Evropskog sporazuma sa Slovačkom zabranjuje da se na profesionalne sportiste slovačke državljanke primeni pravilo nacionalnog sportskog saveza po kojem klubovi u prvenstvenim i kup utakmicama mogu igrati sa ograničenim brojem igrača koji nisu državljani država članica Evropskih zajednica ili država ugovornica Sporazuma o evropskom ekonomskom prostoru.

Sud pravde je prvo razmotrio pitanje direktnog dejstva odredbi iz člana 38. stav 1. Evropskog sporazuma sa Slovačkom, odnosno njihovu podesnost da neposredno stvaraju prava i obaveze na koje se pojedinci mogu pozivati pred nacionalnim sudom. S obzirom da je pomenuta odredba identična odredbi Evropskog sporazuma sa Poljskom, Sud pravde nije imao teškoća da, u skladu sa stavovima iz presude *Pokrzeptowicz-Meyer*, utvrdi direktno dejstvo člana 38 stav. 1 Sporazuma. Nakon toga, Sud pravde je prešao na pitanje da li predmetna odredba Evropskog sporazuma čini neprimenjivim pravilo nacionalnog sportskog saveza. Sud pravde je prvo podsetio na stav iz predmeta *Bosman* prema kome je odredba iz člana 48. stav 2. Ugovora o osnivanju EZ o zabrani diskriminacije radnika državljanina država članica primenjiva na pravila sportskih saveza kojima se određuju uslovi pod kojima sportista može zasnovati profesionalni angažman.⁶ U tom predmetu Sud pravde je konstatovao da su u pojedinim državama članicama uslovi angažovanja profesionalnih sportista uređeni zakonskim pravilima, ugovorima, kao i pravilima sportskih saveza i da bi ograničenje dejstva odredbi Ugovora o osnivanju EZ samo na akte državnih vlasti stvorilo rizik

⁶ Predmet C-415/93, *Bosman* (1995) ECR I-4921.

od njegove nejednake primene. U ovom predmetu postavilo se pitanje da li se takvo tumačenje člana 48. stav 2. Ugovora o osnivanju EZ može primeniti na član 38. stav 1. Evropskog sporazuma, kao što je to tvrdio gospodin Kolpak. Da podsetimo, prema ustaljenoj praksi Suda pravde sama sličnost u formulacijama između međunarodnog sporazuma i Osnivačkog ugovora ne mora da dovede do istog tumačenja njihovih odredbi. U ovom predmetu Sud pravde je primenio isti test kao u predmetu *Pokrzeptowicz-Meyer* i podvrgao analizi konkretnu odredbu Evropskog sporazuma, njen cilj i kontekst, kao i ciljeve samog Evropskog sporazuma i uporedio ih sa ciljevima Osnivačkog ugovora. Kako član 38. stav 1. Evropskog sporazuma nije predviđao slobodu kretanja za slovačke radnike unutar Zajednice, već je njegovo dejstvo bilo ograničeno samo na one slovačke državljane koji su već legalno boravili i bili zaposleni u državama članicama, Sud pravde nije našao prepreke zbog kojih se na taj član ne bi moglo primeniti tumačenje člana 48. stav 2. Ugovora o osnivanju EZ. Imajući to u vidu, Sud pravde je zaključio da su stavovi iz presude u predmetu *Bosman* primenjivi i na ovaj slučaj i da se zabrana diskriminacije iz člana 38. stav 1. Evropskog sporazuma sa Slovačkom odnosi na pravila sportskih saveza kojima se regulišu uslovi za profesionalno angažovanje sportista.

Sledeće pitanje koje je Sud pravde razmotrio odnosilo se na opseg člana 38. stav 1. Evropskog sporazuma. Rukometni savez Nemačke je tvrdio da se zahtev gospodina Kolpaka u suštini odnosio na pravo na pristup tržištu rada pod jednakim uslovima koji važe za nemačke državljane. Takvo pravo nije predviđeno članom 38. stav. 1 Evropskog sporazuma. S tim u vezi, Sud pravde je konstatovao da se zabrana diskriminacije odnosi samo na uslove zapošljavanja, zaradu i otkaz slovačkih državljana i da predmetni član sporazuma ne predviđa slobodan pristup tržištu rada u državama članicama. Međutim, s obzirom da je gospodin Kolpak već imao važeći ugovor o profesionalnom angažmanu u nemačkom klubu i da je posedovao legalnu dozvolu za boravak to se u ovom predmetu nije ni postavilo pitanje prava na pristup tržištu rada pod jednakim uslovima. Naime, sporno pravilo Rukometnog saveza se nije odnosilo na zapošljavanje profesionalnih igrača, niti je postavljalo bilo kakva ograničenja u tom smislu. Ono je samo predviđalo ograničenja u pogledu broja stranih igrača koji mogu nastupati u službenim utakmicama. Nakon ovih konstatacija, sledio je zaključak Suda pravde da se sporno pravilo u suštini ticalo uslova zaposlenja stranih profesionalnih igrača i da se, shodno tome, na njega

imaju primeniti predmetne odredbe Evropskog sporazuma, u meri u kojoj se to pravilo odnosi na nastupa slovačkih profesionalnih sportista u zvaničnim prvenstvenim i kup utakmicama. Ostalo je još samo da se utvrdi da li sporno pravilo predviđa diskriminaciju slovačkih državljana koja je zabranjena Evropskim sporazumom. Odgovarajući na ovo pitanje Sud pravde se opet pozvao na stavove iz predmeta *Bosman* prema kojima član 48. stav 2. Ugovora zabranjuje primenu sportskih saveza kojima se predviđa da na zvaničnim utakmicama fudbalski klubovi mogu imati ograničeni broj igrača koji nisu državljanici država članica. Kako se u ovom predmetu radilo o gotovo identičnom slučaju Sud pravde nije imao većih teškoća da zaključi da odredbe člana 38. stav 1. Evropskog sporazuma, koje su po svojoj formulaciji slične odredbama Ugovora, zabranjuju diskriminaciju slovačkih profesionalnih sportista u odnosu na nemačke državljanke. Po mišljenju Suda pravde, sporno pravilo Rukometnog saveza ograničava pravo gospodina Kolpaka da nastupa u prvenstvenim i kup utakmicama što predstavlja osnovnu svrhu njegovog posla kao profesionalnog sportiste. Time je gospodin Kolpak doveden u neravnopravom položaj u odnosu na igrače koji su državljanici država članica ili država ugovornica Sporazuma o evropskom ekonomskom prostoru.

Takvo tumačenje člana 38. stav 1. Evropskog sporazuma ne može biti dovedeno u pitanje navodima Rukometnog saveza da je primena pravila tog saveza zasnovana isključivo na sportskim razlozima i da je njihova jedina svrha da omogući razvoj mladih nemačkih igrača i da promovise nemački nacionalni tim. Ovaj argument se zasnivao na stavu iz predmeta *Bosman* u kome je Sud pravde utvrdio da odredbe Ugovora o osnivanju EZ o slobodi kretanja radnika ne sprečavaju primenu nacionalnih pravila ili prakse o isključivanju stranih igrača u određenim mečevima gde postoje posebne okolnosti i kada je to opravdano isključivo sportskim razlozima, kao što su, na primer, mečevi između nacionalnih timova različitih država. Međutim, za razliku od tog slučaja, ovde se radilo o pravilu koje je ograničavalo nastup stranih profesionalnih sportista u svim službenim klupskim mečevima. Samim tim, ograničenje u pogledu nastupa stranih državljana koje je propisano spornim pravilom nemačkog rukometnog saveza ne može biti opravdano sportskim razlozima. Na osnovu svega izloženog, Sud pravde je zaključio da član 38. stav 1. Evropskog sporazuma sa Slovačkom zabranjuje primenu pravila Rukometnog saveza Nemačke, kojim se ograničava broj stranih igrača iz

država nečlanica koje nisu strane ugovornice Sporazuma o evropskom ekonomskom prostoru, u odnosu na slovačke profesionalne sportiste zakonito zaposlene u klubovima država članica.

ZAKLJUČAK

Imajući u vidu sličnu prirodu i svrhu Evropskih sporazuma i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, može se pretpostaviti da će stavovi iz presuda u predmetima *Pokrzeptowicz-Meyer* i *Kolpak* biti primenjivi i na tumačenje istovetnih odredbi o zabrani diskriminacije iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i Srbije. Ono što je posebno zanimljivo jeste da je u ovim predmetima Sud pravde dao isto značenje pomenutim odredbama Evropskih sporazuma kao i onim sadržanim u Ugovoru o osnivanju EZ, odstupivši time od načela iz predmeta *Polydor*. Razloge za različit pristup Suda pravde treba tražiti u smislu i posledicama konkretnih odredbi sporazuma. Za razliku od drugih odredbi sporazuma koje se odnose na prekogranično kretanje robe, usluga, ljudi i kapitala, odredbe o zabrani diskriminacije u oblasti radnih odnosa imaju prevashodno unutrašnju dimenziju. Njihovo dejstvo je ograničeno na državljane "pridruženih" država koji već legalno borave na teritoriji država članica. Kod takvog stanja stvari Sud pravde nije imao posebnih teškoća da na te odredbe sporazuma primeni tumačenje sličnih odredbi Ugovora o osnivanju EZ koje zabranjuju svaki oblik diskriminacije, direktan ili indirektan, po osnovu nacionalnosti. Prema tome, nakon stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, srpski državljani koji legalno borave na teritoriji država članica imaju u pogledu uslova rada, zarada i otkaza isti tretman koji uživaju državljani država članica na osnovu Ugovora o osnivanju EZ.